

ACHTER ELKE WOLKENKRABBER STAAT EEN NOG GROTER EGO

VIER TIENERS, EIGENLIJK KINDEREN NOG, zijn weggerukt uit hun vertrouwde wereld van gezichten, beelden, geuren en smaken. Alle vaste grond is hun onder de voeten weggeslagen. Jeruzalem is gedwongen het puikje van haar jongelingen en een deel van de tempelschat aan de Babylonische heerser Nebukadnezar uit te leveren. Het mensenmateriaal is voor toekomstig gebruik. Met het meenemen van een deel van de tempelschat maakte Nebukadnezar duidelijk dat hij absolute macht had. Zelfs de goden van het overwonnen land konden hem niet tegenhouden. Het was niet ongebruikelijk om godenbeelden mee te nemen als teken van overwinning. Een meegevoerde god was buiten zijn rechtsgebied machteloos. Maar in de tempel stond geen beeld, dus werd voor een deel van de schat gekozen. Symboolpolitiek! Toch waagde men niet vaak een god te ontheiligen. Met goden was het oppassen geblazen, je weet maar nooit.

MULTICULTUREEL?

Het is bewuste politiek; jongeren volledig desoriënteren en dan een gedegen Babylonische opvoeding geven. Nebukadnezar was niet bepaald een verlicht despoot. *Hij doodde wie hij wilde en hij liet in leven wie hij wilde. Hij verhoogde wie hij wilde en hij vernederde wie hij wilde.* (Dan. 5: 19). Hij gebruikte goden en vertrouwde op zijn macht. *‘En wie is dan de god die u uit MIJN handen kan verlossen?’* (Dan. 3: 15). Hij oefende absolute macht uit; wetten werden zo nodig aan de kant geschoven. Hij besliste wat goed of kwaad was, maar zijn regering was niet één van willekeur.

Hij had een duidelijke politiek: alles en iedereen stond in dienst van zijn rijk. En het rijk zou bestuurd worden door plaatselijk goed ingevoerde ambtenaren. Daarom werden uit alle veroverde streken de beste kopstukken naar Babylon gehaald. Daar kregen ze een gedegen wetenschappelijke opleiding. Om de toekomstige ambtenaren allemaal hetzelfde gedachtengoed te geven, werden ze ondergedompeld in de cultuur van het koninklijk hof. Nebukadnezar wist de macht van taal goed in te schatten: taal en literatuur verbindt een volk. Dus taal- en literatuuronderwijs was van het grootste belang. Een Babylonische spraakverwarring, daar moest Nebukadnezar niets van hebben.

Van de studenten werd verwacht dat zij hun eigen identiteit opgaven en de Babylonische aannamen. Voor eigen zeden en gewoonten was geen plaats. Zelfs het voedsel, trouwens van topkwaliteit, werd ingezet om de eenheid in de cultuur te bevorderen. Als toppunt van ‘social engineering’ werd zelfs de eigen naam afgepakt en een nieuwe naam gegeven. Inspraak? Identiteit? Multicultureel? Niets daarvan. De maatschappij is maak- en plooibaar. Een wereldbeeld dat in fascistische en marxistische landen niet anders is. Kijk maar naar China en Noord Korea, maar doen wij het dan veel beter? Babel verschilt niet zo veel van onze huidige maatschappij.

NAMEN NOEMEN

Daniël	God is mijn rechter	Beltsazar	Bel beschermt
Hananja	Genadig is de Heer	Sadrach	In dienst van Aku
Misaël	Wie is als God?	Mesach	Wie is als Aku?
Azarja	De Heere helpt	Abed-Nego	Slaaf van Nebu

Hoewel de betekenissen van de Babylonische namen niet volledig vaststaan, is de sarcastische ondertoon wel duidelijk.

BABEL

Zeer vruchtbare grond gecombineerd met een uitgekiend irrigatiesysteem was de basis voor de overvloed en rijkdom van Babel. Babel was een goede plek om te wonen. Babel kennen we ook als de stad waar de mens zich een naam wilde maken (Gen. 11: 4). De naam is een verbastering van Bāb-Ilim wat betekent: ‘Poort van God’. In het wereldbeeld van de Babyloniërs was Babel de navel van de wereld. Daarom werd daar een ziggoerat, een ruim 90 meter hoge piramidevormige toren met de naam *Etemenanki* gebouwd. *Etemenanki* betekent: ‘huis van het fundament van hemel en aarde’. Het was een tempel annex sterrenwacht. De sterrenwacht en tempel voor Marduk was te bereiken via een hoge trap in drie delen. Als je beneden stond, leek de trap naar de hemel te gaan. Daarboven had je contact met de hemel.

De Babyloniërs kenden veel goden. Ze hadden een hymne, *Enûma êlish*, waarin het ontstaan van alles werd bezongen. Uit een oermaterie, een soep van water, ontstond het eerste godenpaar. Uit hen kwamen alle goden, de wereld en de mensen voort. Goden vertegenwoordigden natuur- of levenskrachten. Marduk (Bel) werd na een strijd met andere goden de oppergod en de beschermgod van Babylon. Nabu was de god van wijsheid. An of Anu was de god van de hemelruimte, het heelal. Ishtar (Astarte) was de godin van de hemel en godin van oorlog en liefde.

GODEN NAAR DE SMAAK VAN DAWKINS

Richard Dawkins probeert in zijn boek *GOD ALS MISVATTING* aan te tonen dat goden niet bestaan en dat je moet kiezen tussen God of de wetenschap. Ik ben het daarmee volkomen eens, tenminste voor goden zoals hij ze zich voorstelt: geschapen goden. Maar ik noem dat afgoden.

Zijn denkbeeld over natuurkrachten sluit verrassend genoeg zeer nauw aan bij de Babylonische opvatting over hun goden. Volgens Dawkins zijn materie en energie de basis van het heelal. Natuurwetten geven die structuur. Hij noemt ze geen goden, maar in feite fungeren ze wel als de Babylonische goden. De natuur in een gesloten kosmos is onderworpen aan goden of natuurwetten. Zonder kosmos geen goden of natuurwetten, die zijn van de kosmos afhankelijk.

Het Joodse idee dat God buiten het universum staat en het omvat, was voor Babyloniërs even absurd als voor huidige atheïsten zoals Dawkins. Hoe Joden en christenen God zien, is heel anders: Hij is Schepper van hemel en aarde. Hij is zonder begin of einde. Hij omvat de kosmos en is de bedenker ervan. Hij is de rechter en met hem valt niet te onderhandelen. Babylonische goden daarentegen

waren omkoopbaar. Het wereldbeeld van Daniël botst frontaal met dat van de Babyloniërs en huidige gelijkgezinden.

PROTEST

Daniël en zijn vrienden voelden dit haarscherp aan. Dit was de achterliggende reden voor Daniël om niet gebruik te maken van de keuken van de koning. Door het voedsel te weigeren voldeed hij aan de Joodse spijswetten, maar hij weigerde ook wijn te drinken. Wijn wordt in de spijswetten niet verboden. Daniël 5 geeft een goed beeld waarom de vrienden protesteerden; maaltijden waren tevens godenvereringen waarin getoost werd op de gezondheid van de goden. Evenals in de middeleeuwen universiteiten aan kloosters en kerken gekoppeld waren, was scholing destijds een zaak van een tempel. Ongemerkt werd je meegezogen in een niet-Joods wereldbeeld. De vrienden wilden zich hieraan niet bezondigen. Daarom protesteerde Daniël. Maar let eens op de manier waarop. Hij slaat niet met de vuist op tafel: 'Wij eisen op grond van onze religie een andere behandeling.' Nee, dat zou zeker niet werken en kon hem de kop kosten. Hij wint '*met zachtmoedigheid en ontzag*' het vertrouwen van Aspenaz, het hoofd van alle hovelingen en vraagt vanuit die positie vrijstelling. Deze durft het verzoek niet in te willigen. Het is in strijd met de politiek van eenvormigheid en hij heeft maar één taak: topambtenaren kweken die uitblinken in kennis en er fysiek goed uitzien. Aspenaz geeft toe dat zijn leven op het spel staat als hij faalt. Hij kent maar één beproefde manier om het doel te bereiken en hij waagt het niet om van die methode af te wijken.

Toch zet Daniël door, bij zijn kamerheer doet hij zijn verzoek opnieuw. De aarzeling omzeilt hij door het verzoek in te kleden als een wetenschappelijk experiment. Probeer het een beperkte tijd, evalueer daarna en neem dan een beslissing. Je zou haast denken dat Daniël weet had van 1 Petrus 3: 11-15. En God was met hem. Daniël en zijn vrienden voldeden aan alle normen: ze hadden veel inzicht en kennis en -zeer belangrijk- ze hadden een goed voorkomen.

MAATSCHAPPELIJKE GEVOLGEN

Daniël onderschreef het Babylonisch wereldbeeld niet. Toch trok hij zich niet uit de maatschappij terug. Ik betwijfel of hij überhaupt die mogelijkheid had. Integendeel, hij maakte optimaal gebruik van de mogelijkheden tot studeren en klom op tot de hoogste maatschappelijke functies. Hij wist heel goed wat Jeremia (29: 1-14) geschreven had. Daniël leefde IN Babylon, maar leefde VOOR Jeruzalem. Ook heden ten dage is het goed je te realiseren welk wereldbeeld een school of werkgever erop nahoudt. Daniël geeft hierin het goede voorbeeld.

WETENSCHAP

Ingenieurs hadden volop werk in Babylonië. De hangende tuinen waren één van de zeven wereldwonderen. De stad was nog geen 200 jaar geleden door Assyriërs verwoest. Nebukadnezar kon terecht trots zijn op '*het grote Babel dat ik gebouwd heb.*' Zelfs tegenwoordig vind je daarvan bewijzen: in de ruïnes van gebouwen uit die tijd zijn veel bakstenen gevonden die het stempel van Nebukadnezar dragen.

Sterrenkunde was hoog ontwikkeld. Wij danken nog steeds het systeem van 60 seconden in een minuut en 60 minuten in een uur aan de toenmalige astronomen. Zij konden verduisteringen van maan en zon voorspellen en hadden een prima werkende kalender ontwikkeld. Ja, die kennis werd deels ook benut voor astrologie. Maar de tegenwoordige wetenschappen zijn soms ook niet zuiver wetenschappelijk.

Nebukadnezar had zijn denktank om moeilijkheden te bespreken en antwoorden te vinden, zo mogelijk de toekomst te voorspellen. Huidige regeringen hebben ook hun eigen denktanks. Tegenwoordig hebben die weliswaar meer data tot hun beschikking, maar voor toekomstvoorspellingen moet men ook nu nog aannames doen en modellen maken. Veel is ‘fingerspitzengefühl’ en op bekwame wijze gegevens naar de nabije toekomst doortrekken. De geleerden van toen deden daarin nauwelijks onder voor de geleerden van nu. Het is niet altijd allemaal gebaseerd op feiten. De denktanks van wereldleiders trekken niet altijd dezelfde conclusies. Welkom in de tijd van diverse (complot)theorieën. Voor toen en nu geldt in het algemeen: zij vertrouwen hun verstand en gebruiken god.

ZIE, U BENT WIJZER DAN DANIËL? (EZ. 28: 3)

Mensen verkrijgen kennis door observatie, experimenten uitvoeren en nadenken, alleen of met anderen. Maar er is nog een andere manier om kennis te verkrijgen, namelijk het krijgen van een openbaring. Veel mensen hebben moeite met dit begrip. Het zou bovennatuurlijk zijn en wordt aan een god toegeschreven. Het krijgen van een openbaring houdt bovenal in dat je er zelf geen greep op hebt. Dit is voor velen al reden genoeg om een openbaring als verdacht en onwetenschappelijk af te schrijven. Is dat wel zo of zegt dit iets over onze eigen beperktheid?

Maar wacht even, stel dat God bestaat, dan is Hij bovennatuurlijk en heeft Hij alle mogelijkheden om in te grijpen. We gaan op voorhand ervan uit dat openbaringen niet bestaan en stiekem rekenen we profetieën ook daarbij. Dat is pas onwetenschappelijk.

Het boek Daniël staat vol profetieën. Daarom is het goed om eerst af te bakenen wat we onder een profetie verstaan. Een profetie onthult wat er gaat gebeuren in de nabije of verre toekomst EN waarom. Maar dit levert wel een probleem op; de aan Daniël gegeven profetieën zijn zo nauwkeurig en beschrijven de tijd van Antiochus IV Epiphanes (ca. 215 - 164 v. Chr.) zo beeldend, dat een aantal geleerden ervan uitgaat dat het boek Daniël in de tweede eeuw voor Christus geschreven is. Een profetie zo exact kan toch niet? Mijn mening is anders en de redenen komen later aan bod. ■

Vragen die knagen

1. Nadat eeuwenlang wetten door de Joods-christelijke traditie geïnspireerd werden, komen we nu in een seculiere samenleving. Wat kunnen we van Daniël leren, die in een dergelijke maatschappij leefde?
2. Wij leven in een democratie. Dat is niet vanzelfsprekend. Nebukadnezar was een absoluut vorst. Is dit verschil belangrijk voor je geloof? In hoeverre mag je een overheid dienen?
3. In hoeverre ben je verantwoordelijk voor je keuzes en daden? Hoe verhoudt zich dit met een vrije wil? Wat verstaan we onder een vrije wil?
4. De moderne opvatting komt neer op: 'Als je wilt geloven is dat prima, maar houd het wel privé.' Wat vind je hiervan? Mag je mensen lastig vallen met je geloofsovertuiging?
5. Zichzelf naam maken is een heel andere zaak dan dat je naam krijgt. *'Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn'* (Gen. 12: 2). *'Aan wie overwint, zal Ik van het verborgen manna te eten geven, en Ik zal hem een witte steen geven met op die steen een nieuwe naam geschreven, die niemand kent dan wie hem ontvangt.'* (Op. 2: 17). Wat zijn de effecten op relaties als je naam maakt of naam krijgt? Zie je dat terug in de maatschappij?
6. In hoeverre is de historische betrouwbaarheid van de Bijbel voor jouw geloof van belang? En hoe reageer je op mensen die het maar een 'blind geloof' vinden?

Opbouw van het boek Daniël Bijlage A

AAN HET BABYLONISCH HOF

Hoofdstuk 1

Daniël weigert voedsel van de koning
Hij en zijn vrienden worden in ere hersteld

TWEЕ BEELDEN

Hoofdstuk 2

De droom van Nebukadnezar

Hoofdstuk 3

Het goudenbeeld

TWEЕ KONINGEN GESTRAFT

Hoofdstuk 4

Nebukadnezar terecht gewezen
en in ere hersteld

Hoofdstuk 5

Het schrift op de muur
en de veroordeling van Balthazar
Het einde van het Babylonisch rijk

AAN HET HOF VAN MEDEN EN PERZEN

Hoofdstuk 6

Daniël weigert de koning te aanbidden
Hij wordt in ere hersteld

TWEЕ VISIOENEN

Hoofdstuk 7

Vier beesten

Hoofdstuk 8

Twee beesten

TWEЕ GESCHRIFTEN UITGELEGD

Hoofdstuk 9

De profetie van Jeremia over de verwoesting
en herstel van Jeruzalem

Hoofdstukken 11-13

Het schrift van de waarheid
en de veroordeling van 'de koning'
Het einde van de wereld